

Koncepce švédské zahraniční politiky s důrazem na slučitelnost neutrality s členstvím v Evropské unii

Abstrakt:

Neutralita během dějinného vývoje nabývala různých podob, o čemž svědčí i velké množství existujících definic. Tato práce se nezabývá neutralitou v právním slova smyslu, ale chápe ji spíše jako politicko-bezpečnostní koncept, který se vyvíjí v závislosti na okolním kontextu. Věnuje se švédskému pojetí neutrality a její slučitelnosti s členstvím v Evropské unii na základě analýzy zahraniční politiky a jejích změn v časovém rozmezí 1997–2013. Analýzou těchto primárních pramenů se článek snaží poukázat na to, jak se švédská vláda snaží, v obavě, aby nebylo možné zpochybnit plnohodnotné působení Švédska v rámci Evropské unie, přesvědčit o tom, že neutralita je plně slučitelná s členstvím v této organizaci. Ve snaze podložit tato tvrzení autor často přímo cituje jednotlivá vládní prohlášení a čtenáři tak dává jedinečnou příležitost udělat si na postoj Švédska k Evropské unii vlastní názor.

Klíčová slova:

Neutralita, Švédsko, zahraniční politika, Evropská unie, vládní prohlášení, zdrženlivost

Pohled na neutralitu se napříč dějinami lišil – v antice se jednalo o něco zcela neracionálního, neboť malé státy musely strpět to, co si zlíbily státy větší a silnější, ve středověku se na neutralitu pohlíželo jako na morálně pochybnou a v novodobých dějinách byla neutralita vnímána jako určitá zdrženlivost a neangažovanost. V případě Švédska je neutralita vnímána spíše jako politicko-bezpečnostní koncept úzce související s národní identitou, který prošel dlouhým historickým vývojem a který by jako dobře fungující model mohl být ku prospěchu i ostatním. Švédové jsou na neutralitu pyšní, neboť umožnila rozvoj politiky blahobytu a tím i vysokou životní úroveň, na což poukazuje i Tepe: „Švédská rychlá přeměna z chudého periferního státu na prosperující model ekonomiky a společnosti byla silně spojena s neutralitou.“ (Tepe 2007: 94). Tuto skutečnost dobře vystihuje oblíbené tvrzení, že: „Být Švéd, znamená být neutrální.“ (Eliasson 2004: 14). Nicméně diskuse vedené během studené války na téma kompatibility neutrality s členstvím v mezinárodních organizacích a s mezinárodní spoluprací způsobily, že neutralita byla vnímána i jako jistá zdrženlivost. Tato nálepka Švédy trápí, a proto se sami snaží přesvědčit o tom, že i jako neutrální stát mohou být plnohodnotným členem EU a že svým postojem nebudou brzdit rozvoj spolupráce, a to ani v oblasti zahraniční a obranné politiky.

Na základě analýzy primárních pramenů ve formě vládních prohlášení o zahraniční politice z let 1997–2013 se článek snaží poukázat na to, jak se švédská vláda snaží, v obavě, aby nebylo možné zpochybnit plnohodnotné působení Švédska v rámci Evropské unie, přesvědčit o tom, že neutralita je plně slučitelná s členstvím v této organizaci. Ve snaze podložit tato tvrzení autor často přímo cituje jednotlivá vládní prohlášení a čtenáři tak dává jedinečnou příležitost udělat si na postoj Švédska k Evropské unii vlastní názor.

1. Koncepce švédské zahraniční politiky

Od roku 1834, kdy došlo k vyhlášení neutrality, je Švédsko mezinárodním společenstvím vnímáno jako neutrální stát. Nicméně jeho neutralita během obou světových válek je diskutabilní. Během první světové války se totiž Švédsko i přes snahy tehdejšího ministra zahraničí Knuta A. Wallenberga profilovalo do jisté míry proněmecky – a to ze dvou hlavních důvodů: za prvé Německo bylo pro Švédsko hlavním obchodním partnerem a za druhé na švédském trůně seděl Gustav V. z dynastie Bernadotte, který se oženil s Viktorií Bádenskou, vnučkou císaře Viléma I. Co se týče druhé světové války, přísnou neutralitu se podařilo udržet pouze od září do listopadu 1939, pak došlo k selhání tohoto konceptu, neboť Švédsko nedokázalo zůstat nestranné v sovětsko-finské válce, krátce plnilo příkazy Německa a poté se snažilo zavděčit Spojencům. Po druhé světové válce se Švédsko snažilo nestát stranou, ale na mezinárodním dění se angažovat. Snažilo se působit nestranně, což mu umožnilo účast na řadě jednání, jejichž hlavním cílem bylo dostat znesvářené strany k jednomu stolu a řešit jejich nesváry.

Vzhledem k tomu, že se Švédsko rozhodlo po druhé světové válce zůstat i nadále mimo jakékoliv vojenské uskupení, tvořilo jakýsi pomyslný most mezi Západem a Východem. Přestože se Švédsko snažilo prosazovat názor, že politika s ekonomikou spolu nesouvisí, dobře si uvědomovalo, že tomu tak není a že by Sovětský svaz na vstup do Evropského hospodářského společenství (EHS), které vzniklo v roce 1959, reagoval pobouřeně. Proto se snažilo najít kompromis, kterým mělo být Evropské sdružení volného obchodu (ESVO) založené v roce 1960. Ačkoliv se zdálo, že ESVO bude tím správným řešením pro švédskou ekonomiku, po vstupu Velké Británie, která byla hlavním ekonomickým partnerem Švédska po druhé světové válce, do EU, se ukázalo, že tomu tak nebude. V 90. letech došlo ke značnému ekonomickému propadu – Švédsko se muselo vyrovnat s vysokou mírou nezaměstnanosti a vzhledem k tomu, že většina švédských vývozů směřovala do členských zemí EU, stále více se ukazovalo, že členství pro zachránění a oživení ekonomiky je nutností. Na jedné misce vah se tak ocitla potřeba udržet životní standard obyvatelstva spojený s politikou blahobytu, na druhé pak pro Švédy zcela klíčová hodnota, jakou je neutralita. V refe-

rendu, které se konalo 13. listopadu 1994, se Švédové zachovali pragmaticky a rozhodli se pro vstup do Evropské unie, čímž vychýlili jazýček vah ve prospěch ekonomického oživení, které si od vstupu do EU slibovali. V době před vstupem i krátce po vstupu se základním kamenem pro orientaci zahraniční politiky stala orientace na bývalé satelity Sovětského svazu. Zemím střední a východní Evropy byla přislíbena podpora při liberalizaci ekonomického systému a demokratizaci společnosti. Podpořen byl i zájem Litvy, Lotyšska a Estonska vstoupit do NATO (Rathkolb 2008: 138).

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že velice dobře švédskou zahraniční politiku vystihuje Thomas Wennstam, když říká, že: „Dnešní švédská zahraniční politiku musí být charakterizována dvěma slovy: „kontinuita“ a „změna“ (Wennstam, 2011: 1), což může působit do jisté míry značně schizofrenním dojmem. Jak si tedy toto tvrzení vyložit? Obecně lze říct, že Švédsko je země, která kontinuálně zastává určité hodnoty, ale zároveň se nebojí změny. Na neutralitu nahlíží jako na proměnnou hodnotu, která se vyvíjí v závislosti na čase a na mezinárodním dění.

A jak se švédská zahraniční politika projevuje nyní? V případě Švédska lze konstatovat, že zahraniční politika není předmětem zájmu politických stran a potažmo ani parlamentních jednání, ale přesouvá se spíše do rukou vlády. Každoročně v únoru vydává švédská vláda oficiální prohlášení o zahraniční politice (ZP). V následující části budou jednotlivá prohlášení vydaná od roku 1997 do roku 2013 analyzována za účelem ukázat, jak se v jejich rámci švédská vláda snaží dokázat a přesvědčit, že neutralita není díky své proměnitelnosti bariérou pro plnohodnotnou účast v Evropské unii.

2. Analýza vládních prohlášení

V oficiálním prohlášení o ZP z roku 1997 stojí, že švédskou zahraniční politiku je možné popsat: „solidaritou, kooperací a zodpovědností“ (Government Offices of Sweden 1997: 1). O Švédsku se hovoří jako o zastánci Organizace spojených národů (OSN), členu EU a silném hráči v oblasti Skandinávie, Pobaltí i v regionu Barentsova moře. Vysoká priorita je rovněž přiřazována odzbrojovacímu procesu. O členství v EU se hovoří jako o nutném vývoji globalizačního procesu s jasným ekonomickým podtextem: „Globalizace znamená, že švédská závislost na zahraničním obchodě rapidně narůstá. ... Je švédským národním zájmem podporovat ekonomickou směnu. ... V březnu vláda chystá předložit Parlamentu zprávu shrnující obchodní politiku Švédska a Evropské unie pro 21. století.“ (Government Offices of Sweden 1997: 4–5). Důraz je rovněž kladen na proces rozšíření EU, které je označeno jako hnací síla při realizaci panevropského bezpečnostního společenství. Za hlavní cíl je označována ochrana míru skrze ekonomickou a politickou spolupráci, tedy to, pro co byla evropská spo-

lupráce iniciována (Government Offices of Sweden 1997: 5). Dle zprávy značný pokrok při upevňování demokracie, právního státu a tržního hospodářství udělaly hlavně země střední a východní Evropy. V oblasti Společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP) vláda proklamuje pomocnou ruku především při rozvíjení kapacit krizového managementu a rovněž při formulování utečenecké politiky a transparentních pravidel obchodu EU se zbytkem světa (Government Offices of Sweden 1997: 6). V prohlášení zaznívá rovněž skutečnost, že oblast severní Evropy sdílí kromě společné historie a kultury i společné hodnoty. Jako příklad je uvedena severská spolupráce, která je označována jako „živý důkaz o možnosti spolupráce“ (Government Offices of Sweden 1997: 10), je součástí vládní evropské politiky a byla restrukturalizována, aby se zaměřila na oblasti, kde se společná severská rozhodnutí jeví „jako výhodnější než národní nebo širší mezinárodní dohody“ (Government Offices of Sweden 1997: 8).

Shodně s prohlášením z roku 1997 i prohlášení vlády z roku 1998 klade velký důraz na rozšiřování. Nicméně si uvědomuje skutečnost, že má-li být EU akceschopná, musí být některé instituce renovovány a některé oblasti spolupráce reformovány. Prohlášení rovněž pozitivně reaguje na Amsterodamskou smlouvu, která je ve vládním prohlášení vnímána jako smlouva, která předpoklady pro prohloubení spolupráce především posílením kapacit za účelem zabránění a zvládnutí konfliktů (Government Offices of Sweden 1998: 3). Důraz je i nadále kladen na roli OSN ve světě a spolupráci s NATO v rámci Pfp.

Podobnými oblastmi jako je rozšíření EU, spolupráce s OSN, OBSE, NATO a Ruskem se zabývá i prohlášení vlády z roku 1999. Přímo se zde však hovoří i o švédské politice neutrality a její slučitelnosti s hodnotami Evropské unie: „Švédská neúčast ve vojenských aliancích s cílem uchránit možnost neutrality v případě války v našem sousedství zůstává nezměněná. Snižuje napětí a zvyšuje bezpečnost v naší části Evropy. Sami jsme si tuto politiku zvolili a sami určujeme její obsah. Neúčast ve vojenských aliancích neznamená vyloučení. Švédsko se hmatatelně a aktivně podílí na spolupráci při prosazování míru a prevenci konfliktů ať už v Evropě nebo globálně. Vláda chce posílit evropské kapacity pro krizový management. Díky své šíři a společenství hodnot má v této oblasti EU značný potenciál. Na návrh Švédska a Finska se v Amsterodamské smlouvě definuje krizový management jako úkol pro EU.“ (Government Offices of Sweden 1999: 6). Dále je zmíněno, že přestože Švédsku nebezpečí invaze nehrozí, přetrvávají dlouhodobé hrozby ekonomického či environmentálního rázu.

Prohlášení vlády z roku 2000 se nese v duchu předzvěsti předsednictví Evropské radě v příštím roce, kde se Švédsko bude snažit prosazovat rozvoj severní dimenze a rozvoj preventivních kapacit Unie. Dle prohlášení vlády EU nemůže nečinně přihlížet, neschopná zasáhnout, když v Evropě vypukne krize, přičemž poukazuje na zkušenosti z Balkánu, které potřebu schopnosti jednat okamžitě jasně ukázaly (Government Offices of Sweden 2000: 3). Ačkoliv vláda

ocenila posílení unijních vojenských i nevojenských kapacit pro krizový management, poukázala na to, že neutralita je stále stěžejní a neměnnou hodnotou, která přispívá k stabilitě v regionu. Za stěžejní v oblasti bezpečnosti označila vláda principy mezinárodního práva a podporu OSN.

V prohlášení z roku 2001 je Evropská unie označena jako nejdůležitější nástroj pro dosažení cílů jako je ochrana svobody, důstojnosti a bezpečnosti jednotlivce; rozvíjení pozitivních dopadů globalizace a zabránění vytváření stále větších rozdílů mezi rozvojovými a vyspělými zeměmi¹. Švédsko bylo v době předsednictví kritizováno, že je na poli SZBP málo ambiciózní². Za ctížádostivější lze považovat pouze program summitu pořádaného v Göteborgu zaměřený na preventivní diplomacii. Důraz byl kladen na environmentální otázky, zaměstnanost a rozšíření, které bylo označeno jako možnost „dláždít cestu pro svobodu, demokracii a prosperitu“, „znovusjednotit východní a západní Evropu“ a „stát se ještě silnějším celosvětovým obhájcem společných hodnot.“ (Government Offices of Sweden 2001: 2). Rovněž azylová a imigrační politika, v níž Švédové vynikají, se stala důležitým bodem, který bude na poli EU prosazován, o čemž svědčí zcela jasně výrok: „Naším cílem je Evropa otevřená světu.“ (Government Offices of Sweden 2001: 2). V prohlášení se vláda dále zavazuje k tomu, že naváže na výsledky summitu konaného v Nice a nastartuje proces vybavování Unie kapacitami, které budou sloužit prevenci konfliktu a krizovému managementu. Zároveň je podotknuto, že tyto aktivity nejsou vytvářením evropské armády. Evropská unie není vnímána jako obranná aliance, ani jako uzavřený klub. Právě naopak – je třeba brát v úvahu, že krizový management EU je otevřený pro účast i nečlenských států (Government Offices of Sweden 2001: 6). Zdůrazněna je důležitost spolupráce s OSN. V prohlášení se implicitně hovoří o nutnosti přehodnocení platnosti definice švédské neutrality: „Je naším cílem vytvořit obecnou shodu a širokou debatu za účelem lepšího zachycení orientace naší bezpečnostní politiky. Není naším záměrem opustit politiku neúčasti ve vojenských aliancích. Politika neúčasti ve vojenských aliancích je pro Švédsko přínosem a má silnou podporu švédských lidí.“ (Government Offices of Sweden 2001: 6).

Velký důraz na práci OSN a nutnost spolupráce EU s OSN klade prohlášení z roku 2002. Švédsko jako velký přispěvatel rozvojové spolupráce a asistence v prohlášení poukazuje na nutnost, aby se i ostatní členské státy OSN zavázaly k pravidelným příspěvkům. Zpráva reaguje i na teroristické útoky z 11. září 2001, poukazuje na skutečnost, že i švédská společnost je díky své otevřenosti zranitel-

¹ Zde je možné vidět určitou změnu – členství už není označováno jako „nutný vývoj globalizačního procesu“, jak je uvedeno v prohlášení z roku 1997, ale jako „nástroj“.

² Hlavní úlohou Švédska dle prohlášení švédské vlády je: „...vykonávat práci ve prospěch celé unie a být jejím hlasem ve světě. Naše předsednictví se zabývá řadou výzev pro Unii. Je třeba bojovat s environmentální degradací. Musí být dosaženo plné zaměstnanosti. Musí být zintenzivněn boj proti xenofobii. Spousta těchto sporných bodů se významně dotýká občanů a ukazuje na spojitost mezi domácí a zahraniční politikou.“ (Government Offices of Sweden 2001: 1).

ná. Vzhledem k tomu, že terorismus je hrozbou globálního charakteru, musí se na boji proti němu podílet i Evropská unie skrze členské státy – Švédsko nevyjímaje (Government Offices of Sweden 2002: 6). Švédsko se hodlá aktivně účastnit i na vybudování vojenských kapacit o velikosti 60 000 osob a podporuje snahu EU získat schopnost nasadit jednotky v problémové destinaci během 30 dnů, a tak „přemostit mezeru mezi tím, než budou schopné dorazit síly OSN na místo“ (Government Offices of Sweden 2002: 10).

Prohlášení z roku 2003 začíná vyjmenováním hrozeb pro bezpečnost³ a redefinicí bezpečnosti. Zatímco tradiční pojetí chápe bezpečnost států na základě garantovaných vojenských prostředků, v dnešním světě dochází k rozšíření konceptu bezpečnosti a bezpečnost „musí být budována globálně a pospolu, znamenat svobodu a bezpečnost pro všechny“ (Government Offices of Sweden 2003: 2). Bezpečnost je možné zajistit pouze skrze prosazování principů demokracie, respektování lidských práv, mezinárodního práva, udržitelného rozvoje, zásad otevřeného fair trade a globální spravedlnosti. Důležitý je i proces odzbrojení a prevence ozbrojených konfliktů⁴, dále rozšiřování Unie, které povede k upevnění jejího postavení jako globálního hráče, a euroatlantická spolupráce. Jeden ze závěrečných odstavců je opět věnován neutralitě: „Švédsko se neúčastní ve vojenských aliancích. Toto je politika, která nám dobře slouží v různých fázích historie po téměř dvě století. Umožňuje nám svobodu činů. Má širokou podporu. Dohoda, které dosáhla vláda se Stranou středu, křesťanskými demokraty a Stranou umírněných, znamená také širokou politickou podporu.“ (Government Offices of Sweden 2003: 16).

Prohlášení z roku 2004 označuje vlnu východního rozšíření jako „nově otočený list v historii Evropy“ (Government Offices of Sweden 2004: 9). Přestože se Švédsko neúčastní žádného vojenské uskupení má zájem o „aktivní zapojení do procesu upevňování Evropské obranné a bezpečnostní politiky“ (Government Offices of Sweden 2004: 11). V prohlášení se přímo uvádí, že účast na Evropské bezpečnostní a obranné politice (EBOP) není v žádném rozporu s politikou neúčasti.

Prohlášení z roku 2005 reaguje na přírodní katastrofu v podobě tsunami, jež zasáhla státy Indického oceánu v roce 2004. Dle prohlášení jsou přírodní katastrofy jedním z hlavních důvodů, proč je potřeba vytvářet civilní jednotky rychlého nasazení, které budou zahrnovat záchranné jednotky, lékařský personál, evakuační týmy, administrátory a policejní jednotky (Government Offices of Sweden 2005: 10). Členství v EU, stejně tak jako v dalších organizacích, je zhodnoceno jako jeden z možných prostředků pro prosazování aktivní zahranič-

³ Zmíněn je vojenský konflikt v Iráku, vývoj situace v Severní Koreji a situace mezi Indií a Pákistánem, násilí v Izraeli a Palestině, porušování lidských práv, zbraně hromadného ničení, mezinárodní terorismus aj.

⁴ Poukázáno je na zkušenosti z Rwandy, Balkánu a Sierra Leone.

ní politiky a rozvíjení dlouholeté tradice v oblasti mediace a rezoluce konfliktu (Government Offices of Sweden 2005: 11).

V roce 2006 byla účast na SZBP označena jako příležitost pro „rozšíření sebe samých“ (Government Offices of Sweden 2006: 5). Za výhodu lze dle švédského názoru považovat nejen prosazování míru EU, které přispívá k omezení vzniku nových hrozeb, ale také skutečnost, že přispěním k opatření bezpečnostní politiky EU je posílena také vlastní bezpečnost (Government Offices of Sweden 2006: 5).

V prohlášení z roku 2007 označuje Švédsko svou roli při prosazování EU jako globálního aktéra za „proaktivní“ (Government Offices of Sweden 2007: 16). Důraz je kladen na podporu rozšiřování Unie, neboť každé rozšíření dělá Unii silnějším nástrojem pro prosazování míru, svobody a demokracie a to nejen v Evropě, ale i globálně (Government Offices of Sweden 2007: 3). Vláda v prohlášení rovněž uvítala snahy německého předsednictví o znovuotevření diskuse o potřebě nové smlouvy.

Prohlášení z roku 2008 reaguje na Lisabonskou smlouvu a spolupráci v oblasti společné zahraniční a bezpečnostní politiky vnímá za nutnou podmínku k tomu, aby se EU stala skutečně globálním hráčem (Government Offices of Sweden 2008: 4). Přestože se poukazuje na neúčast země ve vojenských aliancích, je podotknuto, že Švédsko by nemohlo zůstat „netečné“ (Government Offices of Sweden 2008: 5) v případě, když by některý z členských států nebo ze států severských musel čelit přírodní katastrofě či útoku. Důraz je rovněž kladen na další rozšiřování EU (Government Offices of Sweden 2008: 17).

Jako předsednická země se Švédsko v prohlášení z roku 2009 zavazuje dále rozvíjet SZBP, jež se až do současné doby ukázala jako velice úspěšná oblast spolupráce. Důraz je opět kladen na rozšiřování EU, neboť to dodává EU potřebnou věrohodnost a respekt ve světě (Government Offices of Sweden 2009: 2–11). Za jeden z možných cílů předsednictví je označena implementace Lisabonské smlouvy, která umožní EU celosvětově jednat jednotněji a prosazovat své zájmy větší silou než tomu bylo doposud.

V prohlášení z roku 2010 se o švédském předsednictví hovoří jako o pokračování „prosazování silnějšího postavení Švédska v Evropě a Evropy ve světě.“ (Government Offices of Sweden, 2010: 2) Na Lisabonskou smlouvu je nahlíženo jako na důležitý krok směrem k upevňování pozice EU jako globálního hráče propojováním její politické váhy s ekonomickou silou (Government Offices of Sweden, 2010: 2). Dále je zmíněno, že díky této úpravě primárního práva dojde k užšímu začlenění švédské ZP do SZBP, což pro Švédsko bude znamenat větší možnost pracovat pro svobodu, mír a urovnávání sporů ve světě (Government Offices of Sweden, 2010: 14).

Předloňské prohlášení přichází s upozorněním, že „Evropa nekončí na vnějších hranicích EU“ (Government Offices of Sweden 2011: 5). Zajímavé je

konstatování, že: „Evropská zahraniční politika je naší zahraniční politikou.“ (Government Offices of Sweden 2011: 2), a to především vezmeme-li v úvahu, že o bezpečnosti se hovoří pouze jako o „podílu na sdílené zodpovědnosti vyplývající z členství v EU“ (Government Offices of Sweden 2011: 4). Z prohlášení jasně vyplývá, že členství v Evropské unii je pro Švédsko důležité, ale že důležité jsou i jeho tradice, kterých se nechce vzdát a raději se snaží nalézt kompromis.

Loňské prohlášení reagující na ekonomické těžkosti, kterým musí Evropa čelit, poukazuje na nutnost spolupráce a proklamuje názor, že Švédsko chce být „věrnou a konstruktivní silou“ (Government Offices of Sweden 2012: 2) v Evropské unii. Evropskou unii toto prohlášení několikrát označuje jako globálního aktéra s možností značného potenciálu na mezinárodním poli. Přestože je zmíněno, že „švédská bezpečnostní politika bude i nadále fungovat“ (Government Offices of Sweden 2012: 4), slovo neutralita se v celém prohlášení neobjevuje. V prohlášení se v této souvislosti o členství v EU hovoří jako o členství v politické organizaci, což s sebou nese zodpovědnost za bezpečnost Evropy.

Ani v letošním prohlášení se pojem neutralita neobjevil. Evropská unie je označena jako aktér sjednocující kontinent, jako síla pro prosazování míru, svobody a usmírování. V prohlášení přímo stojí, že co se týče Švédska, nejsou pochybnosti o tom, že Švédsko chce hrát aktivní roli. Proto chce společně s Itálií, Polskem a Španělskem v roce 2013 iniciovat setkání vůdčích evropských think thanků, které by zformulovaly Evropskou globální strategii. I nadále Švédsko podporuje přístupové rozhovory s potenciálními členskými státy. Švédská bezpečnost je postavena na solidaritě s ostatními. „Členství v EU znamená, že Švédsko je součástí politické aliance a bere na sebe v duchu solidarity zodpovědnost za evropskou bezpečnost.“ (Government Office of Sweden 2013: 8).

Z vládních prohlášení je možné pozorovat určitou kontinuitu při prosazování témat jako je rozšiřování EU, posilování kapacit pro krizový management či prevence konfliktu. Švédsko se v rámci těchto oblastí snaží poukazovat na svůj proaktivní přístup k SZBP, a vyhýbat se tak nařčení, že prosazuje politiku „počkej a uvidíš“ (Adolfsson 2011: 38). Posilování SZBP hodnotí jako výsledek rozšiřujícího se konceptu bezpečnosti, který v současné době nezahrnuje pouze vojenské hrozby, ale i hrozby ekonomického a environmentálního rázu či terorismus. Skandinávské země, obzvlášť pak Švédsko, patří při hledání nástrojů proti novým bezpečnostním hrozbám mezi hlavní zastávce soft power. V souvislosti se zapojováním Švédska na poli SZBP pak často zaznívají pojmy jako solidarita, kooperace a zodpovědnost. Důraz je kladen na větší spolupráci s OSN, OBSE a NATO. Odstup Švédsko zachovává k uplatňování federálních principů (Bailes, Herolf, Sundelius 2006: 79).

Závěr

V případě Švédska, jehož neutralita nestojí na stejných principech jako neutralita Švýcarska, právní definice neutrality neplatí. Švédská neutralita je vnímána spíše jako politicko-bezpečnostní koncept úzce související s národní identitou, který prošel dlouhým historickým vývojem a celou řadou proměn.

Přestože vstup do Evropské unie neprovázely bujaré oslavy a první roky členství působily značně rozporuplně, švédská strana od počátku projevovala snahu stát se plnohodnotným členem. Tuto skutečnost je možné dobře pozorovat na postoji k společné zahraniční a bezpečnostní politice, jenž byla označována jako integrální součást zahraniční politiky Švédska, a později i na postoji k Evropské bezpečnostní a obranné politice/Společné bezpečnostní a obranné politice. Obě tyto oblasti byly od počátku vnímány jako nástroje k prosazení se v rámci mezinárodního společenství, přičemž neúčast na jejich tvorbě by znamenala řadu negativních dopadů pro zemi jako takovou. Prohlášení švédské zahraniční politiky byla formulována stále víc tak, aby poukazovala na důležitost SZBP a EBOP/SBOP pro efektivnější vystupování EU jako celku.

Koncept neutrality byl opatrně přehodnocován, ale na druhou stranu byl i nadále vyzdvihován fakt, že EU není obrannou aliancí či uzavřeným klubem, a tudíž ani nemůže být v rozporu s konceptem neutrality. Zdůrazňována byla skutečnost, že EU funguje na základě principů stanovených OSN, a přispívá tak k budování globální bezpečnosti. Na základě myšlenky, že pouze silná Unie může být vlivným aktérem, prosazovalo Švédsko v rámci SZBP další rozšiřování.

Závěrem je tedy možné konstatovat, že neutralita ve švédském pojetí je velice dynamický koncept, který je možné přizpůsobovat v závislosti na čase i okolnostech. Pro Švédsko je neutralita specifickým aspektem zahraniční politiky, není vnímána jako překážka, ale jako něco, co může ostatní obohatit. Vzhledem k tomu, že v loňském ani v letošním prohlášení slovo neutralita jako takové není použito, se lze domnívat, že i nadále bude docházet k dalšímu vývoji ve vnímání neutrality a švédské členství v Evropské unii nebude prosazováním politiky neutrality ani do budoucna nijak ohrožovat proces zefektivňování unijních politik.

Literatura:

- 1) ADOLFSSON, P. V. (2001). Swedish Neutrality – Still Valid? Kansas : School of Advanced Military Studies. United States Army Command and General Staff College, 2001. Dostupné na www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA390756&Location=U2&doc=GetTRDoc.pdf.
- 2) BAILES – ALYSON – HEROLF – GUNILLA – SUNDELIUS – BENGT (2006). The Nordic Countries and the European Security and Defence Policy. Oxford University Press, 2006. ISBN 978-0-19-929084-0.
- 3) ELIASSON, J. (2004). Traditions, Identity and Security: the Legacy of Neutrality in Finnish and Swedish Security policies in Light of European Integration. [European Integration online Papers] Syracuse : Syracuse University, 2004. Dostupné na <http://eiop.or.at/eiop/pdf/2004-006.pdf>.
- 4) GOETSCHER, L. (1999). Neutrality, a Really Dead Concept? [Cooperation and Conflict] 1999. Dostupné na <http://cac.sagepub.com/content/34/2/115.short?rss=1&ssource=mfc>.
- 5) GSTÖHL, S. (2002). Reluctant Europeans. Norway, Sweden and Switzerland in the eProcess of Integration. Boulder: CO. Publication, 2002. Dostupné na www.questia.com/PM.qst?a=o&d=105513582.
- 6) LASSINANTTI, G. (1999). Small States and Alliances – A Swedish Perspective. Vienna: Austrian Institute for International Affairs. Bureau for Military Scientific Studies and Institute for Political Science of the University of Vienna, 1999. Dostupné na www.bmlv.gv.at/pdf_pool/publikationen/05_small_states_10.pdf.
- 7) MILES, L. (1997). Sweden and European Integration. Ashgate, 1997. ISBN 1 85521 629 9.
- 8) RATHKOLB, O. (2008). Sweden – Austria: Two Roads to Neutrality and a Modern Welfare State. Wien: LIT, 2008.
- 9) REGERINGSKANSLIET (1997). Foreign Policy Statements. Stockholm: Government Offices of Sweden, 1997. Dostupné na www.sweden.gov.se/content/1/c6/01/89/85/79cdaded.pdf.
- 10) REGERINGSKANSLIET (1998). Foreign Policy Statements. Stockholm: Government Offices of Sweden, 1998. Dostupné na www.sweden.gov.se/content/1/c6/07/02/30/da095403.pdf.
- 11) REGERINGSKANSLIET (1999). Foreign Policy Statements. Stockholm: Government Offices of Sweden, 1999. Dostupné na www.sweden.gov.se/content/1/c6/07/02/30/4927d21f.pdf.
- 12) REGERINGSKANSLIET (2000). Foreign Policy Statements. Stockholm: Government Offices of Sweden, 2000. Dostupné na www.sweden.gov.se/content/1/c6/07/02/30/af5cf8ec.pdf.
- 13) REGERINGSKANSLIET (2001). Foreign Policy Statements. Stockholm:

- Government Offices of Sweden, 2001. Dostupné na www.sweden.gov.se/content/1/c6/07/02/30/06a8da7b.pdf.
- 14) REGERINGSKANS LIET (2002). Foreign Policy Statements. Stockholm: Government Offices of Sweden, 2002. Dostupné na www.regeringen.se/content/1/c6/07/02/30/d86a5e1c.pdf.
 - 15) REGERINGSKANS LIET (2003). Foreign Policy Statements. Stockholm: Government Offices of Sweden, 2003. Dostupné na www.sweden.gov.se/content/1/c6/01/89/85/89d8fe99.pdf.
 - 16) REGERINGSKANS LIET (2004). Foreign Policy Statements. Stockholm: Government Offices of Sweden, 2004. Dostupné na www.sweden.gov.se/content/1/c6/07/02/30/13aaf50b.pdf.
 - 17) REGERINGSKANS LIET (2005). Foreign Policy Statements. Stockholm: Government Offices of Sweden, 2005. Dostupné na www.regeringen.se/content/1/c6/01/89/85/01af5d57.pdf.
 - 18) REGERINGSKANS LIET (2006). Foreign Policy Statements. Stockholm: Government Offices of Sweden, 2006. Dostupné na www.regeringen.se/content/1/c6/01/89/85/bf73aaf5.pdf.
 - 19) REGERINGSKANS LIET (2007). Foreign Policy Statements. Stockholm: Government Offices of Sweden, 2007. Dostupné na www.regeringen.se/content/1/c6/01/89/85/72b87b97.pdf.
 - 20) REGERINGSKANS LIET (2008). Foreign Policy Statements. Stockholm: Government Offices of Sweden, 2008. Dostupné na www.regeringen.se/content/1/c6/01/89/85/0623d29c.pdf.
 - 21) REGERINGSKANS LIET (2009). Foreign Policy Statements. Stockholm: Government Offices of Sweden, 2009. Dostupné na www.sweden.gov.se/content/1/c6/12/07/57/6af6d6b7.pdf.
 - 22) REGERINGSKANS LIET (2010). Foreign Policy Statements. Stockholm: Government Offices of Sweden, 2010. Dostupné na www.sweden.gov.se/content/1/c6/13/97/31/215449c0.pdf.
 - 23) REGERINGSKANS LIET (2011). Foreign Policy Statements. Stockholm: Government Offices of Sweden, 2011. Dostupné na www.sweden.gov.se/content/1/c6/16/11/48/dc78c337.pdf.
 - 24) REGERINGSKANS LIET (2012). Foreign Policy Statements. Stockholm: Government Offices of Sweden, 2012. Dostupné na www.sweden.gov.se/content/1/c6/18/62/82/05a7646d.pdf.
 - 25) REGERINGSKANS LIET (2013). Foreign Policy Statements. Stockholm: Government Offices of Sweden, 2013. Dostupné na www.government.se/content/1/c6/20/90/55/6b351368.pdf.
 - 26) TEPE, E. (2007). Swedish Neutrality and its Abandonment. [Bahar] Istanbul: Istanbul Ticaret Universitesi Sosyl Bilimler Dergisi, 2007. Dostupné na www.iticu.edu.tr/Kutuphane/dergi/s11/Moo167.pdf.

- 27) WENNSTAM, T. (2011). A Swedish Perspective on World Politics. Karlstad: Karlstads Universitet, 2011. Dostupné na www.kau.se/swedish-perspective-on-world-politics.

Summary:

The Conception of Swedish Foreign Policy with the Emphasis on Its Compatibility with the European Union

Neutrality has changed a lot during the historical development, which is obvious due to a large number of existing definitions. This thesis does not deal with neutrality in juridical sense but it takes neutrality as a political security conception which develops in the context. It addicts Swedish notion on neutrality and its compatibility with the membership in the European Union following the analysis of foreign policy and its changes in the time range 1997–2013. The article tries – based on the analysis of these primary resources – to point out how the Swedish government tries – being afraid of questioning the full participation of Sweden in European Union – persuades that the neutrality is fully compatible with the membership in this organisation. Trying to support this idea, the author often quotes statements of government and gives the readers the unique opportunity to make her/his own opinion on the Swedish approach to the European Union.

Keywords:

Neutrality, Sweden, Foreign Policy, European Union, Foreign Statement, Self-restraint